

Bölüm 3

İŞ-AİLE ÇATIŞMASI (KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME)

Fuat KORKMAZER¹

1. GİRİŞ

İnsanlar bir ailede doğup büyümekte ve hayatlarının belirli bir döneminden sonra da bir işe sahibi olmaktadır. Çalışma hayatı, günlük zamanın önemli bir kısmını kapsadığı için ve ayrıca kişi ile ailesinin hayatını sürdürmesi açısından önemlidir. Bu nedenle çalışmaya ilişkin duygu, anlam ve değerler de önem arz etmektedir. İnsanların hayatında iş dışındaki bağlar, aile, arkadaş, akraba ve sivil toplum kuruluşlarıyla bütünlük arz etmektedir. Bu bağlar kurulurken, en önemli husus insanların aileleri ile olan ilişkilerdir. Bu nedenle kişilerin hayata dair beklentileri günlük yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri işleri ya da aileleriyle ilgili olmaktadır.

İnsanların hayatlarında geliştirdikleri ilişkilerin kalitesi sahip oldukları çok çeşitli rollerin başarıları veya başarısızlıklarından etkilenmektedir. Bazı rollerdeki yoğunluk diğer rolleri üzerinde baskı oluşturmakta ve diğer rollerin yerine getirilmesini engellemektedir. Bu durumda kişilerin mücadele etmek zorunda kaldıkları önemli rol çatışmaları, rol karmaşası veya rol belirsizlikleri oluşmaktadır. Kişilerin verdiği bu mücadele, onların yaşam tatminini düşürebilmektedir. Bu bakımdan bireyler, üstlendikleri veya üstlenmek durumunda kaldıkları rolleri yerine getirirken yaşam tatminini yükseltecek bir denge oluşturmak ve oluşturdukları bu dengenin bozulmaması için önlem almak durumundadır.

Günümüz iş dünyasının önemli problemlerinden birisi de çalışan bireyin işiyle ailesi arasında yaşadığı çatışmalardır. Çatışma, bireylerin sorunlarından rahatsızlık duymaları durumunda ortaya çıkmaktadır. Birey rollerinden birini başarılı bir şekilde yerine getirip diğerini yerine getirmediğinde ve bu durumdan rahatsızlık duymuyorsa kendisi açısından rol çatışması bulunmamaktadır. Rol çatışması, ancak birey rahatsızlık hissettiğinde başlar. Bazı bireyler ise tutumları umursamazca olduğundan, rol çatışmasının farkında olmamakta ve dolayısıyla çatışma yaşama-

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, f.korkmazer@alparslan.edu.tr

KAYNAKÇA

1. Açıkgöz, B. (2014). *Çalışan annelerde başa çıkma stratejilerinin iş-aile çatışması üzerindeki etkileri: Zonguldak örneği*. Doktora Tezi, BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
2. Aktaş, H. & Çetin Gürkan G. (2015) İş aile ve aile iş çatışması ile bireysel performans etkileşiminde mesleki bağlılığın aracı rolü: hemşireler üzerinde bir araştırma. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 16 (2), 139-154.
3. Andres, M., Moelker, R. & Soeters, J. (2012). The work family interface and turnover intentions over the course of project oriented assignments abroad. *International Journal of Project Management*, 30, 752-759.
4. Arslan, M. (2012). İş aile ve aile iş çatışmalarının kadın çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisi. *Birey ve Toplum Dergisi*, 2 (3), 99-113.
5. Atabay, E., (2012) iş-aile çatışması ile iş tatmini ilişkisi: banka çalışanları üzerinde bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
6. Aşan, Ö. & Erenler, E. (2008). İş tatmini ve yaşam tatmini ilişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 203-216.
7. Aycan, Z. & Eskin, M. (2005). Raltive contributions of childcare, spousal support and organizational support in reducing work-family conflict for men and women: the case of Turkey. *Sex Roles*. 53(7/8), 453-471.
8. Baysal, S., (2016). İş-aile çatışmasının pozitif psikolojik sermayeye etkisi: kadın akademisyenler üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
9. Bellavia, G.M. & Frone M.R. (2005). Work-family conflict, handbook of work stress, chapter 6, (ed.: Julian Barling, E. Kevin Kelloway & Michael R. Frone), California: Sage Pub.
10. Boloorizadeh, P., Tojari, F. & Zargar, T. (2013). Work family conflict among female head coaches in Iran. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*. 84 (9), 1403-1410.
11. Boyar, L. S., Maertz Jr. D.C. & Pearson, W.A. (2005). The effect of work family conflict and family work conflict on nonattendance behaviours. *Journal of Business Research*, 58 (7), 919-925.
12. Bozkurt, Ç. Ö. (2012). Kadın akademisyenlerde iş-aile çatışması ve yaşam tatmini ilişkilerinin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Uluslararası Kadın Konferansı, Bildiriler Kitabı, İzmir, 85-97.
13. Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. *International Encyclopedia of Education*, 3 (2), 37-43.
14. Carlson, D. (1999). Personality and role variables as predictors of three forms of work-family conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 55(2), 236-253.
15. Carslon S.D. & Kacmar, K.M. (2000). Work-family conflict in the organization: do life role values make a difference?. *Journal of Management*, 26(5), 1031-1054.
16. Chen, Z., Powell, N.G. & Greenhaus, H.J. (2009). Work to family conflict, positive spillover and boundary management: a person environment fit approach. *Journal of Vocational Behavior*, 74(1), 82-93.
17. Cohen, A. & Liani, E. (2009). Work family conflict among female employees in Israeli hospitals. *Personnel Review*, 38(2), 124-141.
18. Çarıkçı, İ.H. (2001). Banka çalışanlarının iş ve aile rollerinin çatışması (bireysel ve örgütsel boyutları). Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
19. Çarıkçı, İ.H. & Çelikkol, Ö. (2009). İş-aile çatışmasının örgütsel bağlılık ve işten ayrılma niyeti-ne etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(9), 153-170.
20. Çelik, M. & Turunç, Ö. (2011). Duygusal emek ve psikolojik sıkıntı: iş aile çatışmasının aracılık etkisi. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40(2), 226-250.
21. Day, L.A. & Chamberlain, C.T. (2006). Committing to work, spouse, and children: implications for work family conflict. *Journal of Vocational Behaviour*, 68(1), 116-130.
22. Demir, M. & Tütüncü, Ö. (2010). Ağır lama işletmelerinde örgütsel sapma ile işten ayrılma eğilimi arasındaki ilişki. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 64- 74.

23. Deniz, N. & Özalp, B. (2014). The effect of organizational culture on work-family life conflict. *Research Journal of Business and Management*, 1(1), 1-13.
24. Diker, O. (2010). İş aile çatışması ve işe bağlılık ilişkisinin turizm sektöründe incelenmesi: Nevşehir bölgesinde faaliyet gösteren beş yıldızlı otel çalışanları üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
25. Dursun, S. & Iştar, E. (2014). Kadın çalışanların yaşamış oldukları iş aile yaşamı çatışmasının iş ve yaşam doyumu üzerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 127-137.
26. Efeoğlu, İ. (2006). İş-aile yaşam çatışmasının iş stresi, iş doyumu ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkileri: ilaç sektöründe bir araştırma. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
27. Efeoğlu, İ. & Özgen, H. (2007). İş-aile yaşam çatışmasının iş stresi, iş doyumu ve örgütsel bağlılık üzerindeki etkileri: ilaç sektöründe bir araştırma. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 237-254.
28. Erdem, H. & Erkan, K.G. (2015). Kamu çalışanlarının yaşadıkları iş aile ve aile iş çatışmasının iş tatminsizliğine olan etkisinde örgütsel sinizmin aracılık rolü. *International Journal of Social Science*, 37, 351-369.
29. Evans P. & Bartolome F. (1984). The changing pictures of the relationship between career and family. *Journal of Occupational Behavior*, 5, 9-21.
30. Frone, M.R., Russel M. & Cooper M.L., (1992). Prevalence of work family conflict: are work and family boundaries permeable. *Journal of Organizational Behavior*, 13, 723-729
31. Frone, R.M., Yardley, K.J. & Markel, S.K. (1997). Developing and testing an integrative model of the work family interface. *Journal of Vocational Behavior*, 50, 145-167.
32. Fu, C. K. & Shaffer, M. A. (2000). The tug of work and family direct and indirect domain specific determinants of work family conflict. *Personnel Review*, 30(5), 502- 522.
33. Grandey, A. & Cropanzano, R. (1999). The conservation of resources model applied to work-family conflict and strain. *Journal of Vocational Behavior*, 54, 350-370.
34. Greenhaus, J. & Beutell N. J. (1985). Sources of conflict between work and family roles. *The Academy of Management Review*, 10 (1), 76-88.
35. Greenhaus, J. & Parasuraman, S. (1999). Research on work, family, and gender. Handbook of Gender & Work, Editor: Gary N. Powell. Thousand Oaks: International Educational and Professional Publisher, 391-412.
36. Greenhaus, H.J., Collins, M.K. & Shaw, D.J. (2003). The relation between work family balance and quality of life. *Journal of Vocational Behaviour*, 63, 510-531.
37. Grice, M., Feda D, & McGovern P. (2007). Giving birth and returnin the work: the impact of family conflict on women's health after childbirth. *AEP*, 17(10), 791-798.
38. Gümüştekin, E. G. & Gültekin, F. (2015). Stres kaynaklarının kariyer yönetimine etkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 23(23), 147-158.
39. Herst, D. (2003). Cross-cultural measurement invariance of work/family conflict scales across English-speaking samples, Unpublished Graduate Dissertation, South Florida: College of Arts and Sciences, University of South Florida.
40. Hill, J.E., (2005). Work family facilitation and conflict, working fathers and mothers work family stressor and support. *Journal of Family Issues*, 26(6), 793-819.
41. Kağncıoğlu, D. (2013). Refah devleti modellerine göre avrupa birliğinde iş aile çatışması ve iş yaşam dengesi politikaları. *Çimento Endüstri İşverenleri Sendikası*, 27(1), 22-39.
42. Karabay, E. M. (2015). Sağlık personelinin iş stresi, iş- aile çatışması ve iş-aile-hayat tatminlerine yönelik algılarının işten ayrılma niyeti üzerindeki etkilerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 113-134.
43. Karatepe, M. O. & Kılıç, H. (2007). Relationships of supervisor support and conflicts in the work family interface with the selected job outcomes of frontline employees. *Tourism Management*, 28, 238-252.

44. Karoshi, (2003). Reduce stress, workload and work time and improve work-life balance before it's too late, hot topics in collective bargaining issues. *Public Service for Alliance of Canada*, 5, 1-19.
45. Katayani, J. & Bussareddy, V. (2011). Work-family conflict among paramedical staff. *Mustang Journal of Business & Ethics*, 2, 121-127.
46. Kaya, O. (2003). iş-aile çatışmasının iş tatminini, örgütsel bağlılık ve ayrılma eğilimine etkileri, Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
47. Keser, A. (2005). The relationship between job and life satisfaction in automobile sector employees in Bursa – Turkey. *İş-Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 7(2), 52-63
48. Kinnunen, U., Vermulst, A., Gerris, J. & Makikangas, A. (2003). Work family conflict and its relations to well-being: the role of personality as a moderating factor. *Personality and Individual Differences*, 35, 1669-683.
49. Kossek, E. E. & Ozeki, C. (1998). Work family conflict, policies, and the job satisfaction relationship: a review and directions for organizational behavior human resources research. *Journal of Applied Psychology*, 83(2), 139-149.
50. Kurtulmuş, M. & Karabıyık, H. (2016). Farklılıkların yönetiminin öğretmenlerin örgütsel özdeşleşmesine ve işten ayrılma niyetine etkisi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1324-1341.
51. Küçükusta, D. (2007). Konaklama işletmelerinde iş-yaşam dengesi sorunları ve çözüme yönelik yaklaşımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 243-268.
52. Lee, N., Zvonkovic, M. A. & Crawford, W. D. (2014). The impact of work family conflict and facilitation on womens perceptions of role balance. *Journal of Family Issues*, 35(9), 1252-1274.
53. Lingard, H. & Francis, V. (2006). Does a supportive work environment moderate the relationship between work family conflict and burnout among construction professionals. *Construction Management and Economics*, 24, 185-196.
54. Madsen, R.S. (2003). The effects of home based teleworking on family conflict. *Human Resource Development Quarterly*, 14 (1), 35-58.
55. Magnus-Mesmer, R.J. & Viswesvaran, C. (2005). Convergence between measures of work to family and family to work conflict: a meta analytic examination. *Journal of Vocational Behavior*, 67, 215-232.
56. Mcnamara, M., Bohle, P. & Quinlan, M. (2011). Precarious employment, working hours, work family conflict and health in hotel work. *Applied Ergonomics*, 42, 225- 232.
57. Mete, M., Ünal, F. Ömer. & Bilen, A. "Impact of work family conflict and burnout on performance of accounting professionals. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 131, 264- 270.
58. Mustafayeva, L. (2013). İş-aile çatışmalarının hayat memnuniyeti üzerindeki etkisi: türkiye ve ingiltere'deki akademisyenlerin karşılaştırılması, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
59. Mustafayeva, L. & Bayraktaroğlu, S. (2014). İş aile çatışmaları ve yaşam tatmini arasındaki ilişki: türkiye ve ingiltere'deki akademisyenlerin karşılaştırılması. *İşletme Bilim Dergisi*, 2(1), 127-145.
60. Netemeyer, G. Richard., Boles, S. James. & McMurrian, R. (1996). Development and validation of work family conflict and family work conflict scales. *Journal of Applied Psychology*, 81(4), 400-410.
61. Nohe, C. & Sonntag, K. (2014). Work family conflict, social support, and turnover intention: a longitudinal study. *Journal of Vocational Behavior*, 85, 1-12.
62. O'Driscoll, M. P. - Ilgen D.R. & Hildreth K. (1992). Time devoted to job and off job activities, interrole conflict and affective experiences. *Journal of Applied Psychology*, 77(3), 272-279.
63. Örücü E. & Özafşarlıoğlu S. (2013). Örgütsel adaletin çalışanların işten ayrılma niyetine etkisi: güney afrika cumhuriyetinde bir uygulama. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(23), 335-358

64. Özbağ, K.G. & Ceyhan, Ç.G. (2014). Does job satisfaction mediate the relationship between work family conflict and turnover? a study of turkish marine pilots. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 140, 643-649.
65. Özdevecioğlu M. & Aktaş, A. (2007). Kariyer bağlılığı, mesleki bağlılık ve örgütsel bağlılığın yaşam tatmini üzerindeki etkisi: iş-aile çatışmasının rolü. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28, 1-20.
66. Özdevecioğlu, M. & Doruk, Ç. N. (2009). Organizasyonlarda iş aile ve aile iş çatışmalarının çalışanların iş ve yaşam tatminleri üzerindeki etkisi. *Erciyes Üniversitesi İİBF Dergisi*, (33), 69-99.
67. Özkul R., (2014). Ortaokul öğretmenlerinde iş-aile çatışması ve yaşam doyum düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
68. Özmete, E. & Eker, I. (2012). İş aile yaşamı çatışması ve roller: kamu sektörü örneğinde bir değerlendirme. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3(2), 1-23.
69. Parasuraman, S. & Simmers, A.C. (2001). Type of employment work family conflict and well-being a comparative study. *Journal of Organizational Behavior*, 22, 551- 568.
70. Rubio, C., Osca, A., Recio, P., Urien, B. & Peiro, M.J. (2015). Work family conflict self-efficacy and emotional exhaustion a test of longitudinal effects. *Journal of Work and Organizational Psychology*, 31, 147-154.
71. Ryan, B., Ma, E., Hsiao, A. & Ku, M. (2015). The work family conflict of university food service managers: an exploratory study of its antecedents and consequences. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 22, 10-18.
72. Shah, SSH., Jaffari, A.R. Aziz, J., Ejaz, W., Ul-Haq, I. & Raza, SN. (2011). Workload and performance of employees. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research In Business*, 3(5), 256-267. ijcrb.webs.com
73. Sharma, J., Dhar, L. R. & Tyagi, A. (2016). Stress as a mediator between work- family conflict and psychological health among the nursing staff: moderating role of emotional intelligence. *Applied Nursing Research*, 30, 268-275.
74. Taslak, S. (2007). İş aile çatışmasının bireysel ve örgütsel sonuçları üzerine uygulamalı bir araştırma. *Yönetim*, 18 (58), 67-75.
75. Tekingündüz, S., Kurtuldu, A. & Öksüz, S. (2015). İş aile yaşam çatışması, iş tatmini ve iş stresi arasındaki ilişkilerin analizi: bir kamu hastanesi örneği. 23. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi. 14-16 Mayıs, Muğla, 688- 693.
76. Tubin, R., (2007). Multiple roles, work-family conflict and related outcomes. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
77. Turgut, T. (2011). Çalışmaya tutkunluk: iş yükü, esnek çalışma saatleri, yönetici desteği ve iş-aile çatışması ile ilişkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(3-4), 155-179.
78. Turunç, Ö. & Erkuş, A. (2010). İş aile yaşam çatışmasının iş tatmini ve örgütsel bağlılık üzerine etkileri: iş stresinin aracılık rolü. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(19), 415- 440.
79. Turunç, Ö. & Fındıklı A. M. (2015). Algılanan lider desteği ile iş- aile çatışması ilişkisinde kendini işletmeden hissetmenin düzenleyici etkisi: turizm sektörü örneği. *Kafkas Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6(10), 113-134.
80. Tütüncü, Ö., & Demir, M. (2003). Konaklama işletmelerinde insan kaynakları kapsamında iş-gücü devir hızının analizi ve muğla bölgesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 146- 169.
81. Vallone, E. & Donaldson, S. (2001). Consequences of work-family conflict on employee well-being over time. *Journal of Work & Stress*, 15(3), 214-226.
82. Voydanoff, P. (1988). Work role characteristics, family structure demands and work family conflict. *Journal of Marriage and Family*, 50, 749-761.
83. Voydanoff, P. & Kelly, R.F. (1984). Determinants of work-related family problems among employed parents. *Journal of Marriage and Family*, 46(4), 881-892.

84. Yıldırım, S., Öner, M. & Yenihan, B. (2014). Hemşirelerin iş aile çatışması ve yaşam tatmini düzeyleri: demografik özellikler açısından bir değerlendirme. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 165-182.
85. Yurtseven, Ö. (2008). İş aile çatışması, iş tatmini ve işten ayrılma niyeti ilişkisi: turizm işletmelerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Antalya.
86. Yüksel, İ. (2005). İş aile çatışmasının kariyer tatmini ve iş tatmini davranışları ile ilişkisi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(2), 301- 314.
87. Zedeck, S. & Moiser, K. L. (1990). Work in the family and employing organization. *American Psychologist*, 45, 240-251.
88. Zhao, X., Namasivayam, K. (2012). The relationship of chronic regulatory focus to work family conflict and job satisfaction. *International Journal of Hospitality Management*, 31, 458- 467.